

DONA'M la tapa!
Una dona, una tapa

on són ?
les dones?
dins la cultura ■
tradicional i popular

Tránsito AMAGUAÑA

Activista equatoriana, líder del moviment indígena
Olmedo (Equador), 1909-2009

La mare de Tránsito va ser una de les caps visibles del moviment indígena, camí que més tard seguiria la seva filla. A Tránsito la van casar quan només tenia 14 anys, amb un home que en tenia 25 i era alcohòlic; amb el qual va tenir quatre fills, el primer dels quals amb tan sols 15 anys. Mama Tránsito va començar a assistir a les reunions d'una organització comunal creada pel Partit Socialista a Quito per defensar la causa indígena, tot i l'oposició del seu marit.

Finalment i amb els seus fills, va marxar de casa per anar a viure amb la seva mare.

Tránsito Amaguaña amb Dolores Cacuanga, organitzaren les escoles bilingües indígenes, a partir del 1946, amb el suport de la dirigent política i mestra Luisa Gómez de la Torre, qui les administrava secretament, atès que no eren reconegudes pel govern de l'època.

Al 1961, després de viatjar a nombrosos congressos comunistes a Cuba i Moscou, fou detinguda per contraban de armes, encara que solament portava les seves idees imbatibles i instruccions per començar a crear cooperatives. Tot i així va passar quatre mesos a la presó, temps en el que van morir els seus pares i els seus fills. El sistema cooperativista no prosperà, malgrat això, ella serà recordada sempre com una lluitadora incansable.

Adelina CAAL MAQUIN

Líder indígena a favor de la terra i contra l'exploració econòmica

Guatemala, 1915-Panzós, 28/05/1978

Adelina Caal, dona q'eqchi 'coneguda com Mamá Maquín, és un personatge llegendari per les seves lluites a favor de la terra i contra l'exploració econòmica. Va néixer el 1915 i, juntament amb la seva família, es va desplaçar de Carchà cap a la Vall del Polochic en busca de terres, on es va obtenir un terreny en la finca La Soledad, Panzós.

A Panzós Mamá Maquín va desenvolupar un fort lideratge en les mobilitzacions camperoles per la terra, a la vegada que va promoure l'organització de les dones i la seva participació en aquestes lluites.

Va impulsar també activitats culturals del poble q'eqchi'. El 29 de maig de 1978 Adelina Caal va encapçal·lar la marxa que va culminar amb la massacre de Panzós, en la qual va perdre la vida.

Per honrar la memòria de Mamá Maquín, actualment porta el seu nom una organització de dones indígenes i camperoles.

Paula EGUILUZ

Fetillera

Colòmbia, s. XVII

Va aconseguir gran notorietat per ser la dirigent del grup de fetilleria més important de Cartagena d'Índies en la seva època. Jutjada per la Santa Inquisició, va ser sentenciada a presó perpètua, confiscació de béns i a rebre 200 fuetades.

Malgrat això sortia de la presó en una cadira de mans, vestint una mantellina brodada d'or, a petició de les persones més influents de la ciutat reclamaven la seva presència per beneficiar-se de les seves conjurs.

Va ser una esclava negra de Cartagena, on va arribar a dirigir el grup de fetilleria més important de la ciutat. Paula no va tenir mestra, ja que va dir haver estat seduïda directament per Satanàs, però es va convertir en mestra i padrina de nombroses bruixes i distribuïdores de conjurs. Va ser acusada per la Inquisició de realitzar conjurs, de desenterrar morts del cementiri i d'haver-se menjat els cadàvers dels morts amb altres bruixes.

L'últim procés al qual es va afrontar es va acabar amb un acte solemne davant la Catedral el 25 de març de 1639. La seva causa no va poder llegir-se íntegrament "perquè no se sentia pel gran murmurí de la gent".

Sofia MONTANER ARNAU

Trementinaire

Ossera, 1908-1996

Sofia Montaner i Arnau (1908-1996) del poble d'Ossera va ser la darrera trementinaire. Va començar a anar pel món amb la seva àvia i després amb la seva mare. L'any 1936 es va casar amb Miquel Borrell que era del mateix poble, fill de trementinaire.

En Miquel havia anat pel món amb la seva mare perquè aquesta no tenia cap filla que l'acompanyés. Aquest és un dels pocs casos en què un home va exercir l'ofici.

Després de la guerra, la Sofia va anar pel món amb la seva sogra, amb les dues filles grans separatament, amb noies llogades, amb una dona del seu poble de la mateixa edat, i finalment amb el seu marit, amb qui va viatjar fins 1982. Sofia va fer el darrer viatge el 1984, als 73 anys d'edat.

L'ofici de trementinaire va ser una activitat exclusiva de la vall de La Vansa i Tuixent, a la comarca de l'Alt Urgell, que es va desenvolupar durant el segle XIX i XX. Exercida majoritàriament per dones, tenia com a objectiu complementar l'economia domèstica de la família. Les trementinaires solien pertànyer a les famílies més pobres de la vall, ja que les classes més acomodades no necessitaven enviar fora les seves dones

Dolors VILADRICH I PASCUAL

Compositora de sardanes

Manresa, 12/11/1936-Girona, 17/10/2010

De petita, en la seva família es respirava ambient musical amb la mare professora de piano i el pare instrumentista de saxo i clarinet. Tanmateix, fou la mateixa família que li recomana no seguir el camí de la música perquè eren temps difícils.

No va ser fins al 1994 quan, després d'una prejubilació als 58 anys, va decidir emprendre i perfeccionar els estudis musicals a l'escola Esclat de Manresa.

Després de compondre una havanera i una cançó de bressol com a complement dels exercicis a les classes d'harmonia, a partir de l'any 2000 començà a compondre sardanes assessorada per Marcel Artiaga, de la cobla Montgrins, amb qui perfeccionà els estudis d'instrumentació per a cobla.

El 27 de novembre de 2001, la Jovenívola de Sabadell va estrenar la seva primera sardana, *Un sentiment*, dedicada en record del seu fill. Tres anys més tard la seva sardana dedicada a la seva fillola, Anna Maria, va ser finalista de la Sardana de l'any. En el moment del seu traspàs tenia estrenades vint sardanes pel cap baix, i el 15 de març de 2008 havia presentat el seu primer compacte titulat *Il·lusions* al Teatre Conservatori de Manresa, amb la cobla Montgrins.

El compositor Francesc Juanola li dedicà la sardana *El Pere i la Dolors*.

On són les dones? dins la cultura tradicional i popular

La ignorància sobre la seva pròpia història de lluites i conseqüències ha estat una de les principals formes per mantenir les dones subordinades.

GERDA LERNER, historiadora i escriptora
(Austria, 1920-Estats Units, 2013)

Tránsito
AMAGUAÑA

Adelina
CAAL MAQUIN

Paula
EGUILUZ

Sofia
MONTANER ARNAU

Dolors
VILADRICH I PASCUAL

8 de març

Dia internacional
de les Dones

Edita:

Amb la col·laboració de

Amb el suport de

